

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. Vtrum possit dari creatura intellectualis, ex sua natura simpliciter,
vel saltem secundum quid impeccabilis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Ad confirmationem respondeo Divum Thomam in primo loco solum velle, quod Angelus post primum actum charitatis omnino liberum, hoc est tam quoad exercitium quam quoad specificationem, beatus fuit: in secundo vero quod statim post primum instantans mensurans actum omnino liberum, nisi peccasset, beatitudinem accepisset. Obijciunt tertiò in eandem conclusionem. In bonis Angelis idem potuit esse instans glorificationis & meriti: Ergo illorum via duo tantum instantans instantia. Consequentia patet, Antecedens probatur primò, quia anima rationalis meretur in primo instanti egressione à corpore, quod tamen est sèpè primum instans beatitudinis: Ergo etiam potuit Angelus in uno & eodem instanti mereri, & esse Beatus. Consequentia est evidens ex paritate rationis. Antecedens verò suadetur: quia Martyr non meretur coronam martyrii usque ad mortem inclusivè, cum ad veram rationem martyrii requiratur mors, quæ non est nisi in primo non esse animæ in corpore.

Confirmatur: Si quis existens in peccato mortali, arreptus tamen & confessus, in instanti terminativo verborum absolutionis moriatur, ita primum non esse illorum verborum, sit etiam primum non esse talis hominis, in illo instanti operationis animæ, recipit gratiam sanctificantem, remissionem sui peccati, meretur præmium æternale, & nisi impediatur ratione alicujus peccati in purgatorio luendæ, simul beatificatur: Ergo pariter Angelus in instanti terminativo sue præ, potuit simul perfectè mereri, & præmium æternale sui meriti recipere.

Confirmatur ampliùs: Aliquod meritum potest esse simul duratione cum præmio, solâ prioritate naturæ ipsi antecedendo; ut patet de augmento gratiæ per actum ferventiorum: Cur ergo similiter meritum plene liberum boni Angelus non potuit in eadem duratione esse, simul cum præmio essentiali ipsius, ita tamen quod prioritate naturæ illud præcesserit? Imò ita sentit videtur D. Thomas in 2. sententiarum dist. 5. quæst. 2. art. 2. ubi ait: *Meritum in bonis Angelis non præcedit præmium tempore sed naturâ.*

Respondeo negando Antecedens, & ad illius probationem, nego pariter Antecedens. Ad hujus tamen probationem, in primis dico esse satis probabile, non requiri ad coronam martyrii quod statim sequatur mors, sed sufficere quod tale vulnus infligatur, quod de facto per se natum est in hunc mortem, quamvis ex aliquo accidente mors impediatur. Secundo dico, quod si mors sequatur, meritum tamen non extenditur formaliter usque ad instanti ipsius inclusivè, sed exclusivè tantum, & solum est in eo tempore in quo cõtinuatur tolerantia a vulneri actu inferentium mortem: unde delicatè illa tolerantia primò non est in instanti mortis, ita nec meritum, sed immediatè antea fuit.

Ad primam confirmationem dicendum, quod si homo ille iustificaretur, non haberet gratiam ex merito, sed ex efficacia sacramenti, & ex opere operato. Dico si iustificaretur: quia satis probabile est, quod absolutio non sortiretur effectum, nõ delectu efficacia, sed defectu subiecti capax; subiectum enim capax effectus absolutionis, non est anima separata à corpore, sed totus homo viator.

Ad secundam confirmationem respondeo quod licet aliquod meritum possit esse simul duratione cum suo præmio, solâ prioritate naturæ ipsi antecedendo, ut patet in exemplo adducto de augmento gratiæ per actum ferventiorum: tamè

A meritum vitæ æternæ nequit esse simul duratione cù ipsa. Ratio disparitatis est, quia actus meritorius augmenti gratiæ, non mensuratur aliquâ cognitione incompensabili cum præmio, sicut mensuratur actus meritorius vitæ æternæ, ut articulo præcedenti ostensum est. Unde ad testimonium D. Thomæ dicendum est, ipsum non loqui ibi secundum propriam sententiam, sed juxta sententiam quorundam Theologorum, qui dicebant Angelos nõ fuisse creatos in gratia, sed posteriùs duratione ad suam creationem, fuisse eis simul datam gratiam & gloriam: cum enim gloria habeat rationem præmii, non potest alio modo idoneo defendi illa sententia, nisi admittendo meritum fuisse naturâ prius quàm gloriam.

B Cætera quæ docet D. Thomas in aliis articulis hujus questionis, vel facilia sunt, vel ad alios Tractatus pertinent, ideoque ea præmittimus, ut ad difficiliore hujus Tractatus quæstiones gradum faciamus. Unde sic

DISPUTATIO XIII.

De primo peccato Angelorum,

Ad quæstionem 63. D. Thomæ.

C Duplex malum incurrit malus Angelus peccando, & avertendo se à Deo incommutabili bono, ut ad bonum proprium se converteret: primum est malum culpæ, alterum pænæ. De utroque differit hic S. Doctor: de primo quidem in hac quæstione, quam inscribit: *de Angelorum malitia quoad culpam*: de altero verò quæst. sequenti, ubi agit de pænâ Dæmonum. Sed antequam de primo Angelorum peccato disputemus, discutienda est celebris difficultas, quam hic Theologi agitare solent; an scilicet possit dari aliqua creatura intellectualis, ex natura sua impeccabilis? Unde sic

ARTICULUS I.

Verum possit dari creatura intellectualis, ex sua natura simpliciter, vel saltem secundum quid impeccabilis?

N Ullam dari de facto intellectualem creaturam, quæ ex se impeccabilis sit, absoluta fides est: nam omnis creatura intellectualis, vel angelica est, vel humana: utramque autem de facto peccasse, aperte Scripturæ testantur, præsertim Job 4. ubi dicitur: *Eccce qui serviunt ei non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravitatem: quando magis hi qui habitant domos luceas: &c.* Quasi diceret, ait ibi Gregorius: *Si illi spiritus esse incommutabiles nequeunt, qui nullâ carnis infirmitate deprimuntur; quâ temeritate se homines in bono permanere constantè existimant? quos in eo quod intellectus ad summa evehit, carnalis infirmitas aggravans præpedi, ut per corruptionis vitium in semetipsis habeant, unde ab intima novitate veterascant.* Unde S. Thomas hic art. 1. ait quod tam Angelus quam quacumq; creatura rationalis, si in sua natura consideretur, potest peccare; & cuicumque creatura hoc convenit quod peccare non possit, hoc habet ex dono gratiæ, non ex conditione naturæ.

Idem passim docent SS. Patres: Augustinus Hhh 2 enim

enim libro 3. contra Maximum cap. 12. ait solum Deum immortalitatem habere, nimirum quia est immutabilis solus: in omni enim mutabili natura, nonnulla mors est ipsa mutatio. Tum paucis interjectis: Et creaturarum natura celestium mori potuit, quia peccare potuit. Nam & Angeli peccaverunt, & demones facti sunt, quorum est diabolus princeps; & qui non peccaverunt, peccare poterunt. Et cuicumque creatura rationali praestatur, ut peccare non possit, non est hoc natura proprie, sed Dei gratia. Quem locum uberrimè pertractat Fulgentius libro de fide ad

Cap. 3. Petrum, ubi intra alia: Illos quoque (ait) quos terrenorum corporum gravat nulla luculenta materies, id est Angelicos Spiritus, quis non videat non unius natura esse cum Deo, sed factos ex nihilo, quorum naturalis mutabilitas in eo cognoscitur, quia ejusdem natura pars est in deterius permutata? Deinde postea cum dixisset Angelos sanctos in deterius non posse mutari, id unde illis accidat, his verbis exponit: Sed hoc ipsum quod ab illo statu beatitudinis, in quo sunt, mutari in deterius nullatenus possunt, non est eis naturaliter insitum, sed postquam creati sunt, gratia divina largitate collatum. Sicut enim Angeli naturaliter incommutabiles fuerunt, nunquam de eorum consortio diabolus & ejus Angeli cecidissent. Basilus quoque de Spiritu Sancto cap. 16. ait. Iuris sui ac libertatis esse invisibiles virtutes, & aequè in virtutem ac vitium vergere; ideoque ope Sancti Spiritus egere. Item

Gregorius Papa: Natura (inquit) Angelica, est contemplationi Authoris inhaerendo, in statu suo immutabiliter permanet, eo ipso tamen quo creatura est, in semetipsa vicissitudinem mutabilitatis habet. Deum Isidorus libro 1. de summo bono cap. 12. Gratia dicimus non natura esse incommutabiles Angelos: nam si natura incommutabiles essent, Diabolus non utique cecidisset. Hoc praemisso tanquam certo.

Difficultas & controversia est inter Theologos, an de potentia Dei absoluta dari possit creatura ex sua natura omnino impeccabilis? Dixi, ex sua natura, nam per donum aliquod gratuitum extrinsecè adveniens posse aliquem reddi simpliciter impeccabilem, patet in Beatis, in humanitate Christi, & in Beata Virgine. Addidi, simpliciter impeccabilis, vel saltem secundum quid: quia cum Deus ut ultimus finis distinguatur in seipsum ut finem & authorem naturae, & in seipsum ut finem & authorem gratiae, potest aliqua creatura intelligi impeccabilis simpliciter, & secundum quid. Esset impeccabilis simpliciter, si non posset nõ referre omnia perfectissimè in Deum, tanquam in ultimū finem tam naturalem quam supernaturalem; quod contingeret, si contra aut praeter ejus praecipua, tam naturalia, quam supernaturalia, nihil penitus agere posset. Esset vero impeccabilis secundum quid, si non posset deficere à recto ordine ad ultimum finem naturalem, violando aliquod ejus praecipuum, aut aliquid agendo praeter illius praecipua.

§. I.

Statuitur prima Conclusio.

2. Dico primò, nullam posse dari creaturam intellectualem ita perfectam, ut sit simpliciter impeccabilis per naturam. Est contra quosdam antiquos Theologos, quibus favent Molina & alii moderni, docentes posse creaturam à Deo substantiam aliquam, cui lumen gloriae sit connaturale, & consequenter quae sit ab intrinsecò impeccabilis.

A Nostra tamen conclusio passim docetur 288. Patribus, exponentibus haec verba Apostoli ad Timot. 6. Qui solus habet immortalitatem: hoc est intelligunt non solum de immortalitate operum de illa quae contrariatur morti peccati, sed supra ex Augustino vidimus, & eleganter declarat Hieronymus in Commentariis ad Epistolam Pauli ad Titum, sub initium, his verbis: Quomodo solus Deus habere dicitur immortalitatem: ita & solus dicitur esse verax: non quod & ceteri non immortales & veritatis sint amatores, sed quod illi solus naturaliter sit & immortalis & verus: Ceteri vero immortalitatem & veritatem ex largitione illius dono consequuntur; & aliud sit verum esse, & quod habere per semet, aliud in potestate donatus esse, quod habere. Item Augustinus libro 12. de civit. cap. 1. & 6. & alibi saepe, probat omnem creaturam posse peccare, quia ex nihilo est. Quae etiam ratione utitur Nisicenus, Damascenus, Fulgentius, Gregorius Papa, & alii, eamque Prudentius his verbis insinuavit.

Miraris peccare animam, quae carne coacta
Sortita est habitare domum, cum peccati
Angelus, hospitium qui nescit adire calidum
Carnis tabernaculi. Peccat, quia factus & spiritus
Non genitus.

Eadem ratio à S. Thoma variis in locis adducitur, praesertim quaest. 24. de verit. art. 7. potest breviter sic proponi. Natura quae est defectibilis in suo esse, etiam defectibilis est in suis operationibus: Sed omnis natura intellectualis creata, hoc ipso quod est ex nihilo, est defectibilis in suo esse: Ergo & in suis operationibus etiam liberis: Ergo hoc ipso quod aliqua natura intellectualis est ex nihilo, est capax peccati. Minor patet, Major verò probatur. Potentia operativa & modus operandi, sequuntur modum esse. Ergo potentia operativa, & operatio libera, fundatae in natura defectibili, sunt etiam defectibiles.

Dices, illas esse defectibiles entitativè, sed quantum ad esse, non tamen moraliter, & quantum ad rectitudinem ac bonitatem.

D Sed contra: Hoc ipso quod creatura est defectibilis in modo operandi, est etiam defectibilis in attingentia objecti & finis: Sed ex attingentia, vel ex ordine ad objectum & finem, sumitur rectitudo seu bonitas moralis operationis: Ergo potentia operativa, & operatio libera, fundatae in natura defectibili, sunt defectibiles, non solum entitativè, & quantum ad esse, sed etiam moraliter, & quantum ad rectitudinem & bonitatem.

Dices rursus: Si hoc quod est creaturam rationalem esse ex nihilo, esset ratio necessitatis inferens in illa peccabilitatem, sive defectibilitatem moralem, non posset etiam per aliquod donum gratiae reddi impeccabilis; quia quantumcumque esset gratia & donis ejus perfusa, semper remaneret facta ex nihilo: Consequens non debet admitti, ut constat in Beatis, & in confirmatis in gratia: Ergo nec Antecedens.

Respondeo distinguendo Majorem non posset reddi impeccabilis &c. per naturam, concedo: Ex accidenti & ab extrinsecò, nego: quia ad hoc posterius non est necessarium quod non sit ex nihilo, sicut ad prius, sed sufficit quod peccaverant teneatur in aliquo dono gratuito, cum quo peccatum sit impossibile.

Secunda ratio quam habet idè S. Doctor loco citato,

citato, sic potest proponi. Ut aliqua causa indefectibiliter producat actionem, debet illius principium esse ei connaturale; nam ignis v.g. idem connaturaliter & indefectibiliter calefacit, quia habet calorem sibi connaturalem: Sed nulla creatura rationalis potest habere connaturaliter omnia principia operationum, quibus tendit ac dirigitur in ultimum finem; eò quod principia illa aliquando sunt supernaturalia, ac proprie supra naturam, exigentiam, ac debitum capere, quæ naturæ creatæ & creabilis: Ergo nulla potest dari creatura intellectualis, quæ ex sua natura in omnibus suis actionibus indefectibilis sit & impeccabilis.

Ex hoc facile intelliges, quid intendat D. Thomas loco citato, dum asserit quod ut creatura intellectualis esset naturaliter impeccabilis, debet habere ex sua natura omnem rationem boni. Nam per omnem rationem boni, intelligit omnem principia operationum, quibus tendit ac dirigitur in ultimum finem naturale & supernaturalem. hæc enim principia non incongruè dici possunt rationes omnium bonorum, id est rationes eorum operationum, tendentium in omnem bonum tam naturale quam supernaturale.

Tertia ratio desumpta ex articulo 1. hujus questionis, sic formatur. Principium quod non est regula suæ operationis, nec hujusmodi regulam habet inseparabiliter sibi conjunctam, potest deficere à rectitudine debita tali operationi, & iniquè peccare: Sed nulla voluntas potest à Deo produci, quæ vel sit regula suæ operationis, vel illa regula habeat sibi inseparabiliter conjunctam: Ergo nulla potest produci quæ sit ex natura sua impeccabilis. Major patet, & à D. Thomæ hoc exemplo declaratur. Si manus artificis esset ipsa regula incisionis, artifex non posset nisi rectè lignum scindere: contingit verò incisionem esse rectam & non rectam, quia rectitudo illius est ab alia regula, à qua virtus incisiva deficere potest. Minor verò probatur: Regula operationibus voluntatis debita, est ultimus finis;

nam finis ultimus se habet in practicis, sicut primum principium in speculativis; unde sicut primum principium regulat omnes conclusiones, ita ultimus finis omnes operationes: Atqui nulla voluntas creata est suus ultimus finis, imò nec ex natura sua potest esse conjuncta suo ultimo: Ergo simpliciter, id est tam naturali quam supernaturali; quia finis cui potentia naturalis seu natura ex principiis intrinsicis conjuncta est, non est supernaturalis, sed naturalis: Ergo nulla voluntas creata potest esse regula, vel habere inseparabiliter conjunctam regulam suæ operationis.

Dices, Sufficit ad impeccabilitatem voluntatis, illam esse ex natura sua determinatam ad conformandum se regulæ: quamvis non sit ipsa regula, vel illi inseparabiliter conjuncta: Sed hæc determinatio potest convenire ex sua natura voluntati creatæ, vel saltem creabili: Ergo dicitur potest voluntas creata ex sua natura impeccabilis.

Sed contra: Determinatio principii ex natura sua ad conformandum se regulæ, est sufficiens conjunctio cum regulâ; & in hoc sensu etiam verum est, quod nulla voluntas creata est conjuncta suæ regulæ ex principiis intrinsicis, id est determinata ex natura sua ad attingendum obiectum conformiter ad regulam: quia sub obiecto voluntatis continentur res tam naturales

quàm supernaturales; nulla autem voluntas creata est ex principiis intrinsicis determinata ad attingendum obiectum supernaturale conformiter ad regulam.

Confirmatur: Ut voluntas esset determinata ad conformandum se regulæ supernaturali, oporteret intellectum quoque esse determinatum ad proponendum voluntati talem regulam, voluntas enim non fertur in obiectum ignotum: Sed hoc est impossibile, aliàs intellectus per sua naturalia, & sine revelatione, cognosceret finem supernaturalem, præcepta supernaturalia, & circumstantias quæ sumuntur ex lege supernaturali; quæ tamen nulla creatura potest naturaliter cognoscere, cum dependeat ex mera Dei voluntate, & noscantur solum ex Dei revelatione: Ergo &c.

Confirmatur amplius: Regula voluntatis est rectum dictamen rationis: Ergo regula operationum supernaturalium, est rectum dictamen supernaturale in ordine ad finem supernaturalem: Sed nulli creaturæ est connaturale habere iudicium & dictamen rectum circa supernaturalia: Ergo nulla creatura potest esse naturaliter determinata ad conformandum se suæ regulæ supernaturali.

Dices rursus: Virtutes morales ex sua natura sunt determinatæ ad attingendum infallibiliter bonum honestum: Ergo similiter voluntas creata potest ex sua natura esse determinatæ ad conformandum se suæ regulæ, & ad attingendum indefectibiliter totum suum obiectum.

Sed nego consequentiam, & paritatem: duplex enim est ratio discriminis inter virtutes morales & voluntatem. Nam in primis voluntas est potentia, de cuius ratione est ferri in suum obiectum cum indifferentia ad bene vel male; virtutes autem sunt habitus, qui sunt determinati ad bene: præterea voluntas respicit bonum ut sic; sub quo continetur etiam bonum supernaturale, ad quod attingendū nulla creatura habet ex se virtutem determinatam: habitus verò virtutum, respiciunt particulare bonum ordinis naturalis; non enim hæc loquimur de habitibus supernaturalibus, utpote qui nulli creaturæ sunt connaturales.

§. II.

Solvuntur objectiones.

EX dictis solutum manet præcipuum Adversariorum fundamentum, quod sic proponunt. Potest, inquit, fieri à Deo creatura aliqua, quæ ex natura sua sit determinata ad bonum morale ut sic, & tamen indifferens ad diversa bona particularia: Ergo & quæ sit ex natura impeccabilis. Consequentia patet: creatura enim ex natura sua determinata ad bonum morale ut sic, quamvis sit indifferens ad diversa bona particularia, non potest male operari, sed tantum hanc vel illam operationem bonam omittere, elicendo tamen aliquam moraliter bonam, in quo nullum est peccatū. Antecedens verò probatur: quia talis determinatio non requirit infinitatem; ut patet in Beatis, qui sunt omnino determinati ad bonum morale in communi, ratione visionis Beatificæ, etiam si talis visio non sit simpliciter infinita in ipsis: Ergo determinatio ad bonum morale ut sic non repugnat creaturæ.

Patet, inquam, ex dictis hujus argumenti solutio. Antecedens enim distinguendum est: quæ sit determinata ad bonum morale ut sic, si per

H h h ; bonum

bonum morale ut sic intelligatur tantum bonum morale ordinis naturalis in communi sumptum, concedo Antecedens: si significetur bonum morale tam supernaturalis quam naturalis ordinis, nego Antecedens: ad hoc siquidem requireretur quod cognitio boni moralis supernaturalis ordinis, esset tali creaturæ connaturalis; quod argueret in ea infinitatem simpliciter, cum nulla substantia creata & finita, aliquam formam ordinis supernaturalis connaturaliter possit exigere. Ad exemplum de Beatis dico, quod licet determinatio ad bonum morale ut sic, tam supernaturalis quam naturalis ordinis, proveniens solum ab extrinseco, atque adeo solum accidentaliter (qualis est quæ reperitur in Beatis, B ratione visionis Beatificæ) non arguat infinitatem in natura cui convenit, bene tamen determinatio ad bonum morale ut sic, naturale & supernaturale, quæ provenit ab intrinseco, sive quæ connaturaliter convenit alicui naturæ.

12. Obicitur secundò: Cæli sunt ex natura sua indefectibiles in operationibus suis; similiter bruta sunt impeccabilia, & immobilia ad bonum sensibile: Ergo à fortiori dari potest aliqua creatura intellectualis, quæ sit ex sua natura in suis operationibus indefectibilis, & quæ bono morali ut sic immobiliter adhæreat. Probatur consequentia: quia cum indefectibilitas in operando, & immobilis adhæsiō ad bonum, sit maxima perfectio; si reperitur in brutis & in cælis, non verò in natura intellectuali, sequitur naturam corpoream esse perfectiorem spiritali.

13. Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis est, quia cæli, & animalia bruta habent solum pro suo objecto & ultimo fine aliquod bonum particulare sibi proportionatum; subindeque non est mirum, quod ex divina motione sint omnino determinata ad illud, & consequenter indefectibilia in omnibus suis operationibus: At verò creatura intellectualis, eo ipso quod intellectualis est, habet, vel saltem habere potest pro suo objecto & ultimo fine, bonum morale ut sic, tam supernaturalis quam naturalis ordinis, ad quod in sua latitudine sumptum non potest ex principiis intrinsecis esse determinata ut supra ostensum est. Neque tamen inde sequitur, bruta esse perfectiora creaturæ intellectuali: est enim major perfectio quod creatura intellectualis possit acquirere bonum supernaturale, quamvis possit etiam ab eo deficere, quam posse acquirere solum aliquod bonum particulare naturalis ordinis, licet indefectibiliter. Sicut enim (inquit Augustinus) melior est natura sentiens, etiam cum doler, quam lapis qui nullo modo dolere potest: ita rationalis natura præstantior est, etiam misera, quam illa quæ rationis vel sensus est expers, & in quam proinde non cadit miseria.

12. de civit. cap. 1.

14. Obicitur tertio: Angelus non potest peccare contra præcepta naturalia, ut dicemus conclusionem 3, unde in puris naturalibus constitutus non potuisset peccare: Sed Deus potuisset illum condere in puris naturalibus, & illum non ordinare in finem supernaturalem: Ergo potuisset creare Angelum omnino impeccabilem.

15. Respondeo quod quamvis Angelus non esset ordinatus in finem supernaturalem, quia tamen haberet potentiam obediētiālem, & capacitatem ut ordinaretur, non repugnaret ei, quantum est ex sua natura, posse peccare, proindeque ex sua natura peccabilis esset: sicut etiam nul-

la lex esset ei imposta, peccare posset, quia lex ad imponi posset.

§. III.

Statuitur secunda Conclusio.

Dico secundò: Licet nulla possit dari creatura intellectualis, ex natura sua simpliciter impeccabilis, non repugnat tamen produci à Deo aliquam, quæ sit impeccabilis secundum quid, & quæ præcepta legis naturæ violare nequeat, saltem directe, & per se primo. Hæc conclusio sequitur ex principiis in precedenti statuto circa tertiam probationem. Licet enim ut creatura intellectualis sit ex sua natura impeccabilis simpliciter, requiratur quod sit ex sua natura determinata ad bonum morale, tam supernaturalis, quam naturalis ordinis (quod nulli creaturæ ex sua natura & ex principiis intrinsecis convenire posse, ibidem ostendimus) ut tamen sit impeccabilis solum secundum quid, & in ordine ad præcepta purè naturalia, sufficit quod sit ex natura sua determinata ad bonum morale naturalis ordinis: hæc autem determinatio, cum sit omni ex parte & simpliciter naturalis, & quid finitum, purè creaturæ non repugnat, sicut altera quæ arguit infinitatem simpliciter: Ergo licet nulla possit dari creatura intellectualis, simpliciter impeccabilis, & habito respectu ad legem tam supernaturalem quam naturalem, non repugnat tamen dari aliquam impeccabilem secundum quid, & per ordinem solum ad præcepta legis naturalis.

Probatur secundò: Potest dari aliqua creatura intellectualis, cui amor auctoris naturæ super omnia sit connaturaliter debitus: Sed dilectio naturalis Dei super omnia, excludit omnia peccata quæ sunt contra legem naturæ: Ergo possibilis est creatura intellectualis ex sua natura impeccabilis secundum quid, & per respectum ad legem & præcepta ordinis naturalis. Minor patet: nam diligere Deum ut ultimum finem naturalem, est virtualiter velle observare omnia præcepta naturalia, & sine tali virtuali voluntate non potest stare dilectio Dei super omnia; sicut nec intensio efficacis finis, sine efficaci voluntate mediorum. Major autem facile suadetur: Si enim dilectio Dei naturalis super omnia, nulli naturæ creatæ aut creabili posset esse connaturaliter debita, non esset naturalis, sed supernaturalis; quia illum dicitur supernaturale, quod est supra exigentiam ac debitum cuiuscumque naturæ creatæ aut creabilis. Hæc conclusio magis patebit ex dicendis in sequenti.

§. IV.

Tertia Conclusio stabilitur.

Dico tertio, Angelum non posse directe & immediate, & per se primo contra legem naturalem peccare; bene tamen indirecte, mediate, & concomitante. Ita communiter noverit Thomistæ contra Suarezem, Vazquem, Molinam, & alios modernos: idque non obscure iulmanus D. Thomashic art. 1. ad 3. his verbis: Naturale est Angelo quod convertatur motu dilectivum in Deum, secundum quod est principium naturalis esse: sed quod convertatur in ipsum, secundum quod est obiectum beatitudinis supernaturalis, hoc est ex amore gratuito, à quo averti potest peccando. Et quæ illud de malo art. 2. in corp. universaliter allertur: primum Angelorum peccatum non potuisse esse ali quo pertinente ad ordinem naturæ. Item art. 1.

ut, s. in resp. ad 10 docet liberum arbitrium Angelorum non esse naturaliter vertibile, quantum ad naturalia sua, sed solum habere vertibilitatem respectu supernaturalium, ad quae potest converti, vel ab eis verti.

Probatur insuper prima pars conclusionis ratione fundamentali. Angelus ex natura sua habet quod sit semper à primo instanti suae productionis in actuali dilectione Dei super omnia, ut auctoris naturae: Ergo & quod sit impeccabilis directè & immediate contra Deum ut ultimum finem naturalem. Consequentia probatur: Primo quia, ut supra dicebamus, peccatum contra Deum ut ultimum finem naturalem commissum, cum dilectione Dei naturali incommensurable est. Secundo, quia principium operationis quod est inseparabiliter conjunctum cum prima regula, quae sumitur tota bonitas moralis, nunquam potest operando peccare, cum non possit deficere à regula; sicut artifex qui haberet sibi inseparabiliter annexam regulam, nunquam posset illa operando deficere: voluntas autem quae semper & necessarîo est in actuali dilectione Dei auctoris naturae, est semper conjuncta regulae bonitatis moralis ordinis naturalis; ultimus enim finis naturalis, est prima regula totius moralitatis ordinis naturalis, cui omnes aliae regulae ejusdem ordinis subordinantur: Ergo &c. Tertio probatur eadem consequentia: Ex eo quod voluntas sit naturaliter determinata ad amorem auctoris naturae, est etiam naturaliter determinata ad volendum omnia alia naturalia, in ratione formalis ipsius, & in ordine ad ipsum; sicut ex eo quod qualibet voluntas est naturaliter determinata ad bonum ut sic, est etiam naturaliter determinata ad tendendum in omnia sub ratione boni; & sicut voluntas beata, ex eo quod est determinata ad amorem finis supernaturalis, est etiam determinata ad omnia volenda aut tendenda cum subordinatione ad ipsum: Ergo ex determinatione voluntatis angelicae ad dilectionem Dei naturalem, rectè inferitur, Angelum non posse directè & per se primò peccare contra Deum ut ultimum finem naturalem.

Confirmatur: Sicut repugnat quod intellectus sit bene dispositus, & plene instructus circa principia, & tamen erret circa conclusiones; ita etiam ita non potest quod voluntas naturaliter sit recta in ordine ad ultimum finem naturalem, & non sit recta circa omnia media, quae ad ipsum in quantum hujusmodi ordinantur; sicut enim se habent principia ad intellectum in speculabilibus, ita & in operabilibus se habent finis ad voluntatem: Sed voluntas in ordine ad ultimum finem naturalem rectificatur per dilectionem Dei naturalem: Ergo repugnat quod voluntas Angeli sit semper & necessarîo in tali dilectione, & tamen quod circa media, quae ad Deum ut finem naturalem conducunt, deordinetur, & legis naturalis praecepta transgrediatur. Antecedens etiam primi argumenti, in quo praecipue versatur difficultas, praeterquam quod supra disp. 11. sufficienter demonstratum est, potest rursus sic probari. Angelus habet ex natura sua quod sit à primo instanti suae productionis in actuali intentione sui ultimi finis naturalis: Ergo & in dilectione Dei super omnia ut auctoris naturae. Consequentia patet, Antecedens probatur. Angelus habet ex natura sua quod sit à primo instanti suae productionis semper complete potens se movere, & applicare ad volendū

quodcumq; sibi placuerit: Sed hoc non potest verificari, nisi sit semper à primo instanti sui esse in actuali intentione sui ultimi finis naturalis: Ergo &c. Minor est certa: cum enim voluntas angelica non nisi ex intentione finis tendat & moveat se ad alia, scilicet ad media, manifestum est quod non potest dici ex natura sua à primo instanti sui esse complete potens se movere, & applicare ad volendum quidquid vult, nisi ex sua natura sit à primo instanti sui esse semper in actuali intentione sui ultimi finis naturalis. Major verò probatur: Cum Angelus sit substantia intellectualis, media inter Deum, qui ex natura sua semper est in actu secundo, & hominem, qui naturaliter est prius in pura potentia quam in actu primo; ut aliquid participet de utroque extremo, debet esse in actu primo completo, subindeque complete potens ad se movendum ad actus secundos intellectiois & volitionis.

Hae ratio non solum probat Angelum non posse peccare directè contra praecepta purè naturalia, sed nec etiam contra positiva, quae Deus ut auctor naturae posset illi imponere. Nam etiam transgressio illorum praeceptorum, cum actuali dilectione Dei ut auctoris naturae incommensurable est: eò quod ab illo ut ab auctore & ultimo fine naturae non minus avertat, quam violatio praecepti purè naturalis; quod sic ostenditur. Ideò in transgressione praecepti purè naturalis creatura intellectualis avertitur à Deo ut ultimo fine naturae, quia cum tale praeceptum sit à Deo ut auctore naturae, ejus transgressio est aversio ab auctore naturae: Atqui similiter praeceptum omne quod potest Deus pro sua libertate imponere Angeli in ordine ad ultimum finem naturae, est ab ipso tanquam auctore naturae: Ergo similiter ejus transgressio est aversio à Deo ut ab auctore naturae.

Confirmatur: Ex eo quod voluntas Angeli ad naturalem Dei dilectionem determinata sit, est etiam determinata ad volenda omnia media ad illam necessaria; nam ex intentione finis voluntas movetur ad electionem mediorum: Sed observatio praecepti positivi, à Deo, ut auctore naturae impositi, est medium necessarium ad conservandam naturalem ejus dilectionem: Ergo voluntas Angeli ad illam ex natura sua determinata est; eo modo quo Beati ex vi beatificae dilectionis manent determinati ad impletionem quorumlibet praeceptorum, sive naturalium, sive supernaturalium.

Nec valet si dicas, eadem ratione dici posse voluntatem Angeli, ex vi determinationis ad amorem naturalem ultimi finis naturalis, manere etiam determinatam ad non violanda praecepta naturalia indirectè; aliàs non diligeret auctorem naturae super omnia. Respondetur enim quod determinatio ad dilectionem, excludentem violationem indirectam praeceptorum naturalium, debet etiam excludere violationem directam legis supernaturalis; quia lex naturalis non violatur indirectè, nisi ex eo quod primò & directè violatur supernaturalis, ut patebit inferius, probando secundam partem conclusionis: superat autem naturalem Angeli facultatem, esse determinatum ad dilectionem auctoris naturae, excludentem directam transgressionem legis supernaturalis; haec enim determinatio non est nisi à charitate in statu perfecto, in quo est conjuncta lumini gloriae, & visioni beatificae.

Ex his etiam confutata manet responsio

Vazquezii, & aliorum, qui dicunt Angelum posse non attendere ad aliquod præceptum positivum, sibi à Deo ut auctore naturæ impositum; subindeq; ex illius inconsideratione posse peccare. Cum enim consideratio talis præcepti positivi, ad conservandum amorem Dei naturalem necessaria sit; tunc saltem quando urget ejus obligatio, Angelus ad illam ex natura sua determinatus est: unde non potest ex illius præcepti inconsideratione peccare.

26 Probatur secundò prima pars conclusionis: Status naturæ integræ & sanæ, est naturaliter debitus Angelo: Ergo & impeccabilitas directè contra ultimum finem naturalem. Antecedens est certum: per hoc siquidem differt essentialiter Angelus ab homine, quòd quia iste essentialiter componitur ex partibus naturaliter sibi contrariis & adversis (scilicet appetitu sensitivo, & appetitu rationali) integritas naturæ ipsius (quæ consistit in perfecta subordinatione illorum appetituum) non est illi naturaliter debita, solumque ex dono gratiæ illi à Deo confertur: at verò Angelus, ex eo quod sit essentialiter substantia omnino simplex & spiritualis, naturaliter exigit integritatem suæ naturæ. Consequentia verò probatur: quia status naturæ integræ & sanæ omnino repugnat peccatum directè contra ultimum finem naturalem; aliàs posset ejusmodi natura simul esse sana naturaliter, & infirma etiam naturaliter.

27 Denique eadem pars ratione probabili suaderi potest: Nam inter corpora datur aliquod ita perfectum ratione suæ elevationis supra alia (nempe corpus cæleste) ut sit omnino indefectibile in suis operationibus naturalibus: Ergo similiter inter substantias spirituales creatas debet repetiri aliqua ita perfecta, ratione suæ elevationis supra alias substantias spirituales, ut saltem in actionibus naturalibus, immediatè & directè circa finem naturalem versantibus, peccare non possit.

28 Secunda pars conclusionis sequitur ex dictis in prima assertionem. Angelus enim est directè peccabilis contra legem & finem supernaturalem: Sed non potest directè peccare contra legem supernaturalem, nisi indirectè & consequenter peccet contra naturalem: Ergo Angelus contra legem naturalem indirectè & mediatè contra legem naturalem peccare potest. Probatur Minor: Licet finis naturalis, & lex ipsius, non præcipiant aliquid formaliter de supernaturalibus; dicant tamen, hoc ipso quod creatura intellectualis est ordinata ad finem supernaturalem, omnia naturalia esse ad illum ordinanda, hisque utendum esse ut mediis in ordine ad illum: dicant pariter ejus legem esse servandam; unde transgressio directè præcepti supernaturalis, est violatio saltem indirectè legis naturæ, & istius dictaminis naturalis: cuiuscumque legitimè præcipienti in quacumque materia obediendum est: Ergo Angelus contra finem & legem naturalem, indirectè saltem & mediatè peccare potest, peccando scilicet directè contra finem supernaturalem.

§. I V.

Solvuntur objectiones.

29 EX dictis solutum manet præcipuum Adversariorum fundamentum. Dæmones, inquit, quotidie peccant contra legem & finem naturalem; sunt enim mendaces, & hominibus

furta, fornicationes, adulteria, & alia peccata suadent, quæ constat esse contra legem naturalem: Ergo non sunt impeccabiles circa finem & legem naturalem.

Facillè enim respondetur, Dæmones peccata illa facere ex odio Dei auctoris supernaturalis; & rationem formalem in omnibus in quibus Dæmones peccat, esse deordinationem à fine supernaturali: ac proinde per se primò & directè, seu immediatè & formaliter peccare semper contra finem supernaturalem; contra naturalem verò solum quasi materialiter & mediatè, seu indirectè & per accidens: sicut damnari & desperantes indirectè & per accidens appetunt non esse, quod directè & per se appetere non possunt. Quomodum ergo, licet Dæmones aliqua interdum faciant, quæ sunt ex genere suo peccata tantum venialia; sicut cum homines provocant ad risum, vel ad mendacium jocosum, semper tamen peccant mortaliter, propter intentionem quæ hæc faciunt, ut docet D. Thomas 1. 2. quæst. 89. art. 4. ad 3. Ita similiter, licet quædam facere videantur quæ sunt contra legem naturalem, quia tamen hæc faciunt ex odio Dei auctoris supernaturalis, contra finem supernaturalem peccant.

Obijciunt secundò: Peccatum Angelorum, consistit in eo quòd non satis se subjecerunt voluntati Dei: At omnem creaturam debere esse voluntati Dei subiectam, est præceptum legis naturæ, & veritas quæ solo lumine naturali cognosci potest: Ergo Angelus contra legem naturalem peccare potest, & de facto peccavit.

Sed hæc nullius sunt momenti, Major enim facillè distingui potest: Peccatum Angelorum consistit in eo quòd non satis se subjecerunt voluntati Dei, ut auctoris naturæ, nego: ut auctoris finis supernaturalis, concedo. Nam ut docet D. Thomas hic art. 3. Angelus primò peccavit in eo quòd in sua perfectione & beatitudine naturali ut in ultimo fine quievit, eamquæ beatitudinem supernaturalem, quæ erat finis ejus ultimus, non ordinavit: in quo includitur transgressio legis supernaturalis, & averfio à Deo ut auctore & fine supernaturali. Vel etiam dici potest, peccasse, quia beatitudinem supernaturalem, ad quam erat ordinatus, voluit habere ex virtute suæ naturæ, & non ex auxilio gratiæ: quod etiam est legem supernaturalem transgredi, & à Deo ut auctore & fine supernaturali averfio.

Obijciunt tertio: Ex nostra sententia sequitur Angelum posse ex viribus naturæ cognoscere quod datur finis supernaturalis: quia ex viribus naturæ cognoscit se esse peccabilem, idque esse connaturale omni creaturæ ex nihilo productæ; aliunde verò certus esset se esse impeccabilem contra finem naturalem, si hoc haberet ex principis extrinsecis: Ergo cognoscere se esse peccabilem contra finem supernaturalem, atque adeò dari finem supernaturalem.

Sed negatur sequela: ad cujus probationem dico, quòd licet Angelus ex vi luminis naturalis cognoscat se esse impeccabilem directè contra legem & finem naturalem, non tamen scit distinctè & in particulari se esse peccabilem contra legem & finem supernaturalem, sed tantum in communi se esse peccabilem, ignorando circa quid in particulari sit peccabilis: eo modo quòd Dæmon cognoscendo per lumen naturale humanitatem Christi existere in rerum natura sine existentia creata, ignorabat tamen quomodo, & quæ alià existentia in particulari existeret.

Obijciunt ultimò: Si Angelus in puris naturalibus constitutus, non possit peccare contra precepta naturalia, eorum observatio non esset libera, nec subinde meritoria: Sed hoc non est dicendum: Ergo nec illud. Sequela probatur: Angelus esset ad illam observantiam ex natura sua determinatus. Ergo illa non esset ei libera.

Respondeo distinguendo Majorem: Non esset libera, quoad specificationem, & libertate contrarietatis, concedo: quoad exercitium, & libertate contradictionis, nego. Sicut enim Beati liberè amant nos, & ea quæ non habent necessitatem connexionem cum Deo, nec tamen peccare possunt circa talia objecta, sed ad illa necessitatur quoad specificationem: ita similiter Angelus in puris naturalibus constitutus, liberè quoad exercitium operaretur, & necessariò folum quoad specificationem. Licet enim in tali statu non haberet potentiam ad bonum & malum indifferentem, haberet tamen indifferentiam ad hoc vel illud bonum hinc & nunc amantibus, quia non necessitaretur ad hoc ut semper esset in actuali amore omnis boni in particulari: hinc autem differentiam & libertatem sufficere ad meritum, patet in Christo, in beata Virgine, & aliis Sanctis confirmatis in gratia, qui perfectissime meruerunt, quamvis in illis non esset potentia ad peccandum, & indifferentia ad bonum & malum, nec subinde libertas specificationis & contrarietatis.

ARTICULUS II.

Quodnam fuerit primum peccatum Angelorum?

Circa primum Angelorum peccatum variè sentiunt Theologorum sententia. In primis tenent illi qui corpora vel Angelis omnibus, vel demonibus assignant, tale peccatum eorum fuisse censent, ut cum orbi huic administrando prepositi essent à Deo, mulierum capti specie, lapsi cum eis consuetudinem habuerint, ac propter talent impietatem & flagitium, è caelo dejecti sint. Ita docet Clemens Alexandrinus lib. 1. Pedag. cap. 2. ubi ait quod mali Angeli, qui pulchritudinem reliquerunt, propter pulchritudinem que successit, & propterea è caelo delapsos esse. Et lib. 3. Stromatum: Angeli quidam (inquit) invenimus à diti, vici cupiditate, hinc è caelo deciderunt. Idem sentit videtur Tertullianus lib. de idolorum cap. 9. ubi malos Angelos vocat, desertores divi, amatores feminarum, & propterea damnatos à Deo esse asserit. Et in libro de Virginibus venditis, cap. 7. ad Angelos refert illud quod Apostolus ait in ad Corinth. 11. mulieres in Ecclesia debere velari, propter Angelos Dei: ne scilicet earum pulchritudo, illecebra sit Angelis, & eas libidinose amandas: quos (inquit) legitimus à Deo è caelo excidisse, ob concupiscentiam feminarum. Unde concludit: Debet ergo adumbrari factum tam periculosa, quæ usque ad calum scandala jaculantur. Eadem sententia favete videtur Ambrosius lib. 1. de Virginibus, ubi sic ait: Quam præcelsam autem Angelos propter intemperantiam suam, in seculum excidisse de caelo, & virginem propter castimoniam in calum transisse de seculo. Hic error tuse disp. 2. art. 1. confutatus est, ubi enim ostendimus Angelos nulla habere corpora naturaliter sibi unita, sed esse puros spiritus, ab omni materia Tom. II.

A labe segregatos. Unde hac prætermittenda sententia:

Sunt aliqui inter Theologos qui asserunt primum Angelorum peccatum non fuisse quidem luxuriæ corporeæ, ut citati Authores existimant, dicunt tamen eos primum peccasse peccato luxuriæ spiritualis, consistentis in nimia delectatione seu complacencia de seipsis, seu de propria excellentia. Ita Scotus in 2. dist. 6. quest. 2. Alii invidia primum eos esse lapsos existimant, quia nimirum aut hominum generi invidisse volunt, aut eorum Principi & capiti Christo. Valentia verò, & nonnulli alii, censent primum Angelorum peccatum fuisse quidem superbiam, potuisse tamen esse alterius generis aut speciei, puta inobedientiæ. Demum S. Thomas hic artic. 2. quem sequuntur omnes ejus Discipuli, & plures ex Recentioribus, docet in Angelis non fuisse, nec esse potuisse aliud primum peccatum, quam superbiam.

§. I.

Statuitur prima Conclusio.

Dico primò: primum Luciferi peccatum, & dixque cæterorum, fuit superbia propriè dicta.

Probatùr: De actibus liberis Angelorum sentiendum est juxta ea quæ ex Scriptura & ex SS. Patribus habemus; cum enim sint res supernaturales, de se nobis occulta, solum mediante divinâ revelatione, quæ per Scripturam & SS. Patres ad nos derivatur, nobis manifestantur: Sed ex Scriptura & Patribus apertè colligitur, primum Angeli peccatum fuisse superbiam propriè dictam: Ergo ita & non aliter sentiendum nobis est. Major patet, Minor verò ex variis Scripturæ & SS. Patrum testimoniis declaratur. In primis enim Itæ 14. in persona Regis Assyriorum allegoricè describitur peccatum principis Dæmonum: Sed ibi dicitur: *Detrahta est ad inferos superbia tua: quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui dicebas in corde tuo, in calum conscendam? & c.* quæ verba manifestè sunt superbiæ: Ergo superbia fuit primum Luciferi peccatum: Item Ezechiel. 28. ubi sub persona Regis Tyri describitur peccatum diaboli, illi dicitur: *Elevatum est cor tuum in devore tuo, & c.* Sed elevatio cordis, superbia est: Ergo & primum Luciferi peccatum.

Magis litteraliter id probatur aliis Scripturæ testimoniis: primum habetur Luca cap. 10. ubi sicut advertit D. Gregorius lib. 23. Moral. cap. 7. ut Christus reprimeret elationem discipulorum gaudientium de eo quòd dæmones illis subiciebantur, dixit: *Videbam Sathanam sicut fulgur de caelo cadentem: significans illum propter superbiam cecidisse.* Et Apostolus in ad Timotheum 3. ait Neophitum non esse eligendum in Episcopum, *ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli, id est ne damnationem diaboli subeat, imitando ejus superbiam.* Ergo diabolus damnationem subiit propter superbiam. Denique Tobias 4. Tobias dixit filio suo: *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim inirium sumpsit omnis perditio:* Atqui omnis perditio hominum, imò & Angelorum, sumpsit initium à peccato principis dæmonum: Ergo peccatum illius fuit superbia, quam alii Angeli apostata imitati sunt.

Favent etiam SS. Patres, diabolum, ejusque latellites, non alio prius quam superbia peccato eorruisse, passim asserentes. Nazianzenus enim